

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja 1., 10. in 20. dné vsacega meseca na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., v tiskarnici sprejemana na leto 2 gld. 60 kr. in na pol leta 1 gld. 30 kr., ako uni dnevi zadenejo v nedeljo ali praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XIX.

V Ljubljani 1. velikega travna 1866.

List 13.

Ljudska šola.

Iz zadnjega spisa o sedanji šoli vidimo in prav lahko že sklepano, da zdravno pohujšanja, ki izvira iz ajdovske olike večí del vikših stanov, je tudi šola sama precej kriva, da kerš. življenje hira in peša zlasti med mladino, ker se jej razlaga ravno v šoli ves kerš. nauk presuhotno, bolj za merzli um, zanemarja se pa le prado za pobožno življenje tolikanj potrebno mehčanje in vnemanje serca. Druga napaka v tem oziru, od perve še važnisa in toraj toliko žalostnija, je ta, da manjka ljudski sedanji šoli večí del kerš. odgoja t. j. premalo se mladina vadi dobrega: molitve, službe božje, prejemanja sv. zakramentov, pokoršine in poterpežljivosti, pridnosti pa varčnosti, ponižnosti v obleki in vedenji, zadovoljnosti s svojim stanom in družih potrebnih čednost; premalo se odvajaja že v šolo prinesenih napak in razvad: nepokoršine in svojeglavnosti, lenobe, laži, prevzetnosti, jeze in družih hudih nagnjenj; premalo se varuje daljnega pohujšanja. Jaz ne pravim, da se mladina premalo uči spoznavati kerš. dolžnost in čednost; uči se zadosti ali vadi t. j. priganja in uri se premalo v spolnovanji teh dolžnost in čednost.

Skerbna mati ljubemu detetu vsako dolžnost posebej pové in priporoča, potem ga pa sama priganja k spolnovanju, da ga poprašuje sperva vsak dan, potem v tednu kterikrat, je li storilo, kar mu je povedala in priporočila? Tako mu tudi posebej prepové in zabrani, naj te ali une reči nikar ne počenja, se varuje tega ali unega tovarša in zopet ga skerbno poprašuje pa pozveduje, se li tudi je res varovalo. Pridno ubogljivost plačuje z večjo prijaznostjo in ljubeznijo, tudi z darilci, posebno pa budi dobro vest, da popisuje otročiču dopadajenje Božje, Marijino in angel-varhovo nad storjenim dobrim delom, pa obilno plačilo, ki ga čaka zato v svetih nebesih; ali neubogljivost pa svari, tudi pokori z ostrim očesom, terdim vedenjem ali celo zaslužno kaznijo, posebno mu kaže Božjo nevoljo in strašno pogubljenje v peklú. Tako ravnanje materno spremeni težavno spolnovanje kerš. dolžnost v navado, ki je rada železna srajca, in človeka v vojskovanji zoper huda nagnjenja tako krepko podpira. Mati tedaj vsako dolžnost otroku posebej pové in posebej mu kaže nevarnosti, nikdar mu le splošnih vodil ne daje, ker otročji um, pa tudi prosto neomikano ljudstvo sploh takih ne ume in jih toraj tudi ne obrača na svoje potrebe, hitro jih pozabi in učenje je prazno delo, velikrat zastonj. Ali tudi dolžnost posamezno in določno naznanjenih mladina sploh ne bo spolnovala, ako je ne priganjamo po materni šegi k spolnovanju. Toraj je ta vadba, to priganjanje in urjenje v spolnovanji keršanskih dolžnost

in čednost ravno tako potrebna, kakor učenje in spoznanje teh dolžnost.

Ali ravna tako ljudska šola? Redko kje, sploh gotovo ne! Navadno se dajo pri suhi razlagi bolj splošnja vodila: tako delajte, tako pa ne! Ali če se tudi dolžnosti posamezno naznanjajo, manjka pač rado priganjanja k spolnovanju in pozvedovanja, če otroci ravnaajo po danem nauku ali ne, in zato imá tudi nauk le malo koristi.

Kakor ima ljudska šola dolžnost, mladost vaditi dobrega t. j. jej keršansko življenje v navado spreminjati, tako ima pa tudi še drugo nalogo in sveto dolžnost, mladino odvajati slabih razvad, premagovati huda njena nagnjenja pa varovati daljnega pohujšanja.

Večje ali manje napake in razvade prinesó otroci pogosto že z doma, kjer marsikaj nerodnega in grešnega vidijo in slišijo od nepreviđnih staršev in razvajene družine, od vaških otrok in odraslenih sosedov n. pr. kleti, zmerjati, lagati, kvantati, pretepati se in druge. Vsak človek ima že tudi po rojstvu svojo gerčo t. j. prirojeno nagnjenje do kake napénosti ali pregrehe: jeze, napuha, nečimurnosti, nečistosti, lahkomišelnosti, sladkosnednosti itd. Take razvade in huda nagnjenja so otroku nevarne korenine, ki bodo kmalo kmalo in prav gotovo strupen sad rodile, ako jih kdo popred ne spodkoplje in ne izpúli. Res imajo starši prvi dolžnost te razvade odpravljati in končati, ali podpirati jih pa mora dobra šola in tudi popolno namestovati starše, kadar ti svojih dolžnost ne spolnujejo. Da bode pa zamogla šola to nalogo zares spolnovati, mora prav skerbno in nepristrano opazovati vsacega otroka, da zvé, kake razvade že ima nad seboj, ktero hudo nagnjenje v njem gospodari in kakega temperamenta je, ker po tem se večí del tudi nagnjenja ravnaajo. Posebnega tuhtanja za to pač ni treba, ker otroci hitro in kmalo pokažejo rožičke in razodenejo svoje slabosti in nagnjenja, da imajo le nekoliko prostosti in se ne ravna preojstro in preterdo ž njimi.

Kakor hitro se zapazijo strupene take zeli pri kakem otroku, že se morajo spodrezovati z vso močjo ter skerbno puliti z zdatnimi pomočki: podučanjem, svarjenjem, žuganjem in o potrebi celo s primerno kaznijo. Zatirati mora kerš. šola take razvade in premagovati huda nagnjenja stanovitno in neutrudno, dokler jih ne udaši; paziti mora na-nje prav vestno tudi še po njih zatrenji, da z nova ne oživé in tako prejšnjega truda ne uničé.

Sola ima varovati otroke daljnega pohujšanja. To pohujšanje se godi najpred doma po starših in družini, dalje po slabih tovaršijah in zgledih v vasi, med potem hodé v cerkev in šolo, pa vračaje se od tod domu, pred šolo čakaje učitelja ali pa popoldanjega učenja, pri igri, na paši in tudi po — učiteljih samih.

Vsako pohujsanje je otrokovi duši, kar meč sercu, ter dela britkost in dosti truda kerš. gojitelja: zatoraj ima šola imenitno dolžnost, da vsako pohujsanje otrok odvrača in storjeno škodo popravlja. Ravno zato naj pa tudi vestno pazi in skerbno pozveduje, (vendar previdno brez suma in šuma) kje, od kod in po kom žuga in preti pohujsanje med mladino sploh ali pa pri posameznih otrocih posebej, da bode zamogla vire tega pohujsanja zamašiti ali z navadnimi ali nenavadnimi pomočki, ali sama ali po družih za to sposobnih ljudeh.

Posebno pa ima v tem oziru nedeljska šola premenitno in sveto dolžnost, da aterduje odraslo mladino zoper daljno pohujsanje, ki jej preti in žuga po izstopu iz šole med spačenim in zapeljivim svetom.

Ljudska šola ima tadaj današnje dni v oziru keršanske odgoje to posebno dolžnost, da mehča mladini serce in za dobro vnema, jo vadi djansko kerš. življenja, odvaja pa vsega hudega in varuje daljnega pohujšanja; tako bi dopolnovala prvo pa naj imenitnijo dolžnost, da bi gojila dobre kristjane.

Ali pa tudi spolnuje to dolžnost? Vsak šolnik bodi si katehet ali učitelj, naj položi roko na svoje serce ter se resno izpraša, je li prizadeval si imenovane pravila po moči v djanji spolnovati? Vest bode mnogim odgovorila, da se je do sedaj v tej zadevi premalo zgodilo in od tod večidel izvira žalostni nasledek, da keršansko življenje hira, hudobija pa se širi in šopiri. Šola naj tedaj te lise in maroge omije, pa bode mladina gotovo pobožniša postala, ker razun posameznih še do sedaj slovenski otroci niso nikakor tako sprideni, da bi se po navedenih vodilih ne dali poboljšati.

Prepričan sem pa tudi, da bi marsikdo prav iz serca rad svojo mlado keršansko gojil, samo ne ve, kaj in kako naj v tem poslu počenja, da bode prav.

Zatoraj pa tukaj očitno prosim vse v keršanski odgoji delajoče šolnike in dušne pastirje: Zavolj Boga in zveličanja predrazih duš naj vsak zapiše svoje misli in skušnje o zgoraj navedenih rečeh, pa jih pošlje „vredništvu Zgodnje Danice.“*) Iz tacih svetov in skušinj se bode zdelal sostavek in razglasil po „Danici“ v prid in korist gojiteljem in šolarjem, pa na čast in slavo Bogu.

Cas je delati in zdatno delati, če hočemo še kaj kerš. življenja potenceem svojim zapustiti, toraj pomozi Bog! (Konec nastl.)

Narodno vseučilišče.

Komur je pravi blagor narodov res pri sercu, tisti ne more in ne sme nemaren in merzel biti do ljudske šole, ki je prva hči katoliške cerkve, na keršanski podlagi vkoreninjena, in pravo vseučilišče prostega ljudstva, ter se zato mora vedno ozirati na njegove dušne in telesne potrebe, pa tudi ne sme prezirati družih posebnih okoliščin svojega naroda in časa, da bo imela dozelni in potrebni uspeh, ki ga cerkev in država, družina in srenja od nje pričakujejo. To potrebo ljudskih šol tudi močno povdarja nova okrožnica visokega knezo-skotijskega konzistorija 16. marca t. l., ki ne toži le zastran preslabega šolskega oblikovanja, ampak med drugim tudi zavrača narodnega duha nekterih duhovnov, priporoča in veléva nemščino in šestletno obiskovanje trivialne šole. Naš namen ni, na drobno presojevati to okrožnico, zavolj dolžnega sposto-

vanja do visokega konzistorija; le sploh podamo nekatere čertice o ljudski šoli in nje potrebi.

Veliko se je, kakor je vsem znano, pri nas v naj novejši dobi v tej reči zgodilo, veliko se je pisalo, vradno in nevravno; vendar je še veliko želeti od vsih strani, ker v mnogem oziru še pogrešamo omenjenega vspeha. Ali zakaj zastajamo tako zeló za drugimi deželami v omiki in blagostanu? Od kod med prostim narodom tolika sirovost in zanikernost, ki se očitno razodeva dan na dan v pijančevanji in pobojih, v tatvinah in lenem beračevanji? Zakaj se ravno pri nas hudo delstva tako hudo množé, kakor nikjer drugje? Sicer imajo vse te žalostne prikazni, ki so nam nar gotovši priča, da ne gremo naprej temveč nazaj, več vzrokov v zdanjih silnih časih; vendar je eden nar poglavitniših pomanjkanje prave keršanske omike, ktere moremo le pričakovati od matere in hčere prave olike, namreč od cerkve združene s šolo in od šole združene s cerkvijo. Poglejmo v ti reči v druge dežele, kjer je dobra šola na keršanski podlagi steber veri in nravi, omiki in hvale vrednemu značaju. Za zgled imenujem le Tirolsko, ki ima obilno keršanskih šol, pa se tudi sme v omenjenih zadevah vsim v zgled postaviti. Tudi pri nas je to mogoče, ker ima ljudske šole še po vsi pravici cerkev v rokah, ter do zdaj še ni publi liberalizem ločil šole od cerkve, hčere od matere, kar bo pa gotovo pred ali poznej poskusil, ako si cerkev z modro skerbjo in vnemo ne bo ohranila ali pridobila vesoljnega zaupanja zastran šole.

Kaj je tedaj treba, da ljudska šola doseže svoj blagi, imenitni namen? Gotovo veliko; vendar tu hočemo le tri reči omeniti.

1. Značaj ljudske šole bodi vedno keršansk, naroden in praktičen. Šola brez keršanske podlage bi bila telo brez duha, nesreča za učence in starše, cerkev in deželo. Kakor je Jezus otroke blagoslovil, tako v njegovem imenu Kristusova nevesta, sv. cerkev; kakor jih je ona sprejela pri sv. kerstu, tako jih mora ona odgojevati, da iz njih dorastejo zdrave drevesa za vert božji. Ta keršanski značaj pa ne obstoji že v tem, da se otroci nekterih resnic sv. vere iz glave naučé, ampak keršanski duh mora serca učencev ogreti, v djanji in življenji se razodevati, ta duh mora tudi druge vednosti preveti, po pobožnih vajah in lepih zgledih se jim vcepiti, in njegov sad za vse žive dni več ne bo zginil.

Kakor je pa keršanstvo čeznatorna, tako je narodnost natorna podlaga ljudske šole. To vidimo že v življenji narave; zeliša in drevesa rastejo in so rodovitne, kjer jim je pristojno podnebje in zemlja; kjer tega ni, hirajo in tudi velik trud le malo opravi. Tudi reja otrok v šoli bi bila nenaravna, ako ni na narodni podlagi, in pri vsem trudu bi se le malo opravilo. To poterdí tudi zgled vsih omikanih narodov, ki začenjajo ljudsko oliko na ti naravni podlagi. Le trinoški zmogavci so silili premaganim svojo narodnost in omiko, pa zoper vso pravico in ljubezen ter večí del le za malo časa in s slabim vspehom. Zavzeli smo se, da to narodnost nekterih duhovnov nova okrožnica tako oistro zavrača, ko so jo pred nekaj časom milostljivi knez sami v deželnem zboru očitno tako krepko zagovarjali. Res ima vsaka reč svoje mero, pa mislimo, da je vsak tudi vneti rodoljub prepričan, da domač jezik ni poslednji namen, tiaveč le naravni pripomoček za viši namen: za vednost in čednost. Koliko je nemščina v naših ljudskih (trivialnih) šolah opravila, je dosti dolga in večkratna skušnja poterdila, in dvomimo, ali bo imela za naprej veliko boljši uspeh, dasiravno nikdar nismo dvomili, da je v mnogem oziru dobro in koristno, nemški znati, komur je mogoče. Da je naš kmet

*) Veseli nas, da moremo tej očitni prošnji vstroci za nekoliko kolj dans v naslednjem krepkem spisu o reči, ki nam je dvakrat znamenita posebno v solnarjem stanju. Tudi „Učiteljski Tovariš“ ima v svojih dosedanjih letnikih mnogo tvariine, ktera utegne pomagati duhovskim in deželskim učiteljem v dosego tega blaznega namena.
Vredn.

to dostikrat želel, je izviralo nekaj iz dozdanjih nena-ravnih zadev, ki blezo ne bodo na veke obstale, ne-kaj iz prevzetnosti in baharije, ki tudi ni ravno neob-hodno potrebna; doma pri svojem delu in v svoji cerkvi je pa ne potrebuje. Zato naj bi se po naši misli tisti privatno nemščine učili, ki mislijo iti v viši šole ali sicer po svetu, kar bi tudi koristilo mnogim učiteljem pri njih časi prav pičlih prihodkih.

Ljudska šola naj bo tudi, kolikor otročja starost dopusti, praktična, koristna za življenje. Močno je še naše ljudstvo te misli, da šola je le zato, da se brati uči, in branje je le za cerkev in še tukaj le bolj za pobožne. Take napčne misli so gotovo naj bolj krive šole, ki so premalo djanske. Sami vidimo, in radi to-žimo, da pri nas ne napreduje ne kmetijstvo, ne živino-reja in vinoreja, še menj gojzdnarstvo in obertnijstvo; naši rokodelci n. pr. zidarji za ptujimi zastajajo, naši po-dobarji itd. so večji del le samouki. Vse to na boljše obrniti je težko, in več pomočkov zato treba; vendar mora tudi za ta različni napredek ravno ljudska šola pravi abe biti. Ona mora veselje obuditi že pri otroku za tisto delo, za katero utegne biti poklican; ona naj jih opomni napredka nove dobe pri različnih rečeh; ona naj jim v roke da (n. p. za premije) take bukve, ki so ravno njim koristne in potrebne. Kjer je mogoče, naj bi se dekleta privatno vadile v šivanji, vezenji itd. To ložej doseči, naj se razdelé tudi tam, kjer je en sam učenik, otroci vsaj v dva razreda, in naj posebno na to praktično stran napeljuje bolj umne in sploh take, ki že dalje v šolo hodijo, ker sicer ostane med novinci njih duh brez vsega dela, ali se celo v napčno oberne. Vemo, da je vse to težko pri taki starosti, pa začeti je treba, sicer ne bomo nikoli želi, ako sejali ne bomo; zmiraj bomo pri starem kopitu ostali. Ako se pa začne tako djansko, se bo sad kmali pokazal in šola se bo priljubila otrokom in staršem, in njen namen, pravi blagoslov ljudstva, bo dosežen.

2. Za blagi namen šole je treba delati z zdru-žen o močjo, t. j. starši in učitelji, duhovni in drugi predpostavljeni naj po svoji moči in po svojih zadevah pripomorejo, da šola svoj namen doseže. Starši nam-reč morajo ne le za to skerbeti, da njihovi otroci o pravem času začnejo šolo obiskovati, in to pridno vselej store, ampak tudi da so otroci z vsim potrebnim za šolo pre-videni, da čujejo nad njimi tudi doma, jih k pridnosti za šolo spodbudajo, posebno pa tudi, da sami in nji-hova družina z zgledom in z besedo ne spridijo in ne poderó, kar je šola zidati začela.

Učitelj mora skerbeti, da strinja s keršanskim duhom tudi veselje do svoje službe, in se za to v ti nikdar ne da motiti po družih opravilih, ako bi mu tudi dobiček obetale; učitelj je učitelj, ne pa kmetovavec, ne pisač, ne barantač; dvema gospodoma ne more slu-žiti. Razun tega mora gledati, da bo čedalje bolj spreten za svojo službo tudi po raznih potrebah današnjega časa, in zato primerno napredovati s pridnim branjem, posvetovanjem itd. Sicer bo postal v svoji službi me-haničen, merzel, enoteren in dolgočasen, šola pa se bo njemu in učencem pristudila. Tudi tu velja: kdor ne gre naprej, gre nazaj, in potem gorjé šoli!

Duhoven, naj si je ravnatelj ali katehet, ali oboje, ne sme nikoli imenitnosti šole prezirati, kakor bi mu bila le zoperu nameček k drugim opravilom, ampak vselej naj jo ima za imenitno, v nekem oziru pglavitno opravilo svoje službe, po Jezusovem povelji: Pustite male k meni priti, in zato naj se iz višega ozira z dušo in telesom šole poprime kot pervorojene hčere katoliške cerkve. Le poglejmo nekdanje in zdanje mi-sijonarje, kako prec z razširjanjem sv. vere in prave omike vstanovijo šole, in se v njih neprenehoma trudijo

s tolikim vspehom! Ali je zdaj pri nas to menj treba, ko duh nevere spet žuga se vriniti v današnje družine? Lepo je viditi in veselo slisati, kako živo spozna veliko duhovnih pastirjev to svojo sveto nalogo, ter nji daru-jejo vse svoje moči iz čistega namena; le želiti moramo, da bi ta njih lepi zgled in blagi namen vnel in spod-budil še druge za enako gorečnost v ti reči.

Zadnjič naj k srečnemu vspehu ljudske šole poma-gajo tudi drugi predpostavljeni, duhovski in de-želski šolski nadzorniki, srenjski in kantonski predniki, grajsaki in drugi po mnogih potih, da namreč kmalo spodbudajo starše in otroke, kmalo spet materialno pomoč šolarjem skazujejo, kmalo hvale vredne učenike in katehete višim priporoče, jim v konferencijah ali pri-vatno dobre svete dajo, in sicer po svoji moči in svojih zadevah za potrební napredek skerbé. In kako bi ta ne bil zagotovljen, ko bi tako vsi „viribus unitis“ blago reč podpirali? Kmaló bi tudi zginili vsi ugovori in zadržki z različnimi nepristojnostmi, in zato —

3. Se o tih nekeré besede. Ugovori zadevajo veči del le slabe šole, da namreč nič ne koristijo, da ni treba prirostemu človeku šole, da so dostikrat šolarji še slabéjši kakor drugi, ali da svojo vrednost v slabo obračajo. Pervi ugovori odpadejo sami, ako bodo šole res, kar morajo biti, v prid in napredek posameznim in občinam sploh. Da se pa dá vsaka, tudi nar boljši in svetejši reč v slabo obrniti, se ne more tajiti; pa zato dobre rabe ne bomo zanemarjali; sicer bi mogli tudi skrivnosti sv. vere odpraviti, ki so jih hudobneži že tudi v božje rope obračali.

Zadržki so pri trivialnih šolah razun elmen-tarnih, zoper ktere se ne more kaj, pri nekterih otrocih revšina, pri družih kmetijske opravila o nekterih časih, revšina srenj in pomanjkanje dobrih učiteljev. Revni in šolarjem naj bi se pomagalo za obleko in bukve, šolnino z združeno močjo bolj premožnih dobrotnikov, kmečkih in gospodskih, kakoršni se najdejo še v vsakem kraju, ki sicer veliko dajo za dobre namene, n. pr. za misi-jone, bratovščino sv. detinstva, zamurce, itd. ako se jim v začetku šolskega leta modro priporoči, gotovo tudi domačih brateev in zamurčekov ne bodo pozabili, ker jim je znana Kristusova obljuba: Kar ste storili enemu nar manjših, ste meni storili.

Drugi zadržek so na kmetih poljske dela, paša in druge domače opravila. Kar to zadene, se mo-rajo šolske ure in tudi šolski prazniki z ozirom na take dela odločiti, in mislimo, da o tem se ne dajo vse šole raznih krajev in časov na eno in ravno tisto kopito djati; modro predstojništvo pa bo vedilo vselej vse tako dolo-čiti, da se tudi ta zadržek mogoče zmanjša. O takih zadržkih pa otroke s silo v šolo goniti, se nam ne zdi pristojno, ker bi taka sila malo prida, veliko pa škode napravila, namreč sovraštvo med učitelji in starši itd. Sila, ménimo, bi se smela poskusiti le pri sicer zani-kernih starših, ki tudi v drugem svoje dolžnosti slabo spolnujejo, in tako tudi za rejo otrok slabo skerbé.

Tretji zadržek je revšina nekterih srenj, ki težko napravijo šolsko poslopje, in ravno tako težko tudi učitelju plačo dajejo. Kar poslopje zadene, mislimo, da dobra šola ne obstoji v lepem poslopji, gradiču ena-kem, ki je kakor „paškvil“ na borne sosedne kočé: ampak za zdanje silne čase se da marsikje tudi kako drugo poslopje z malimi stroški za šolo popraviti ali tudi le v najem vzeti. Učiteljska plača ne bo tako težko stala, ako se v to obernejo mežniški prihodki, tudi šolski zaklad (Schulfond) svojega namena ne pozabi, in ko se bo korist šolskega uka pokazala, bodo kmalo tudi dobrotniki v ta namen po zadnji volji kaj odločili.

Četerti in pglavitni zadržek je pomanjkanje dobrih učenikov; boljše pa, nič šole, kakor slab

Morivec pa spovednik.

(Česki spisal Vács. Štule; poslovenil Deželanov.)

(Dalje.)

učenik, ki več spridi, kakor trije dobri popravijo. Dolžnost za spretne šolnike skerbeti, ima konzistori po dobrih preparandijah (ker koristnih učiteljskih semenšč se nimamo), in bo gotovo vselej skerbel, da se omikajo po umu in sercu. Posebno naj bi se na to gledalo, da mladih kandidatov neverni in prevzetni šegav duh ne spridi, in da imajo svoj blagi, viši namen vedno pred očmi. Za poznej bi bile učiteljske duhovne vaje močno koristne, kakor jih z velikim vspehom v mnogih škofijah že imajo. Sploh naj bi se pa zlasti mladi učitelji z zaupanjem držali svojih duhovnov, ki jim z modrim svetom, dobrimi bukvami itd. k znanski in djanski omiki veliko morejo koristiti. Pri tej priliki ne moremo zamolčati resnične serčne želje, naj bi duhovni gospodje učitelje, posebno novince, ljubo pa spodobno vsikdar sprejemali ter jim, kolikor se dá, radi pomagali v besedi in z djanjem. Kolikrat se učitelj novinec ne vé kam djati! Ako je tedaj duhovšina preosorna do njega, jame zahajati v druge hiše. Dostikrat so pri mežnarji, pri županovih itd. tudi prav poštene, vselej pa niso. Naj se torej od takega nehalnega in nekoristnega tovarštva odvrtačejo, in farmanom celo je v spodbudo, ako vidijo tudi v tem oziru lepo edinost v cerkvi in šoli. Vendar pa s tem nikakor ne priporočamo prevelike prijaznosti, marveč očitno grajamo tisto vnanje pobratimstvo zlasti med mlajšimi duhovni in posvetnimi učitelji, ktero je sem ter tje prostim ljudem celo v spotikljeje.

Ker smo nemški jezik že zgorej ob kratkem omenili, zmed nepristojnost vzamemo le eno v misel, namreč postavo, da se mora trivialna šola celih šest let obiskovati. To postavo na tanko spolnovati se nam po naših okolišinah zdi nemogoče; zakaj več del imajo naše ljudske šole le enega učitelja in samo eno šolsko sobo. Mislino si faro s 3000 ljudi, kakor jih imamo veliko, kjer je otrok za šolo gotovo tri sto: ali jih more v eno sobo spraviti, in ali bi se v tolikem številu kaj naučili? Ako pa napravi tri ali štiri razrede, kje more en učitelj dobiti čas in moč, da bi tako različne otroke podučeval? Ako jih pa ne razdeli v več razredov, ali ne bo ravno to otrok npravno spridilo, ker veči ne bodo imeli kaj misliti in delati, ko se bo učenik z novinci vkvarjal? Ali ni ravno to en vzrok pritožbe, da šola otroke spridi? Mislino si dalje kmeta, ki ima morebiti tri ali štiri otroke od 6—12 leta in še dva za ponavljajno šolo; ali bo vse te od doma pošiljal, zanje šolnino plačeval in bukve kupoval, doma pa sam ali krave pasel ali še manjši otroke pestoval; saj namreč ne bo mogel družega pastirja ali varha dobiti, ker mora vse v šolo hoditi. In zadnjič, ali ni smešno, da glavna šola, ki ima veliko več tvarine mémo trivialne, se lahko dokonča v štirih (popred še v 3 letih) za trivialno pa, ki še polovica glavne ni, je treba celih šest let?! In taki nepristojni postavi zadostiti, bi mógli bričev v pomoč iskati! Zato mislimo, da je za trivialno šolo, ako se v dva razreda razdeli, popolnoma dosti štiri leta; ako se v teh nič ne nauči otrok, se tudi dalje ne bo: veliko pa utegne spriditi sebe in druge.

Drugo nepristojnost, da namreč škof. konzistori o šolskih rečeh nima „numerum pluralem“ kakor v šematizmu, le omenimo, ne prederznemo se pa je pretresovati iz dolžne pokoršine in podložnosti do viših.

Te misli naznanimo z vsim spoštovanjem do svoje duhovske in deželske vlade, ter želimo, da bi jih drugi bolj modri in skušeni bolj pretresli, in v občni prid svoje mnenje naznanili; še bolj pa želimo obuditi v vsih resnično voljo, da vsak po svoji moči in svojih zadevah pomaga, da se zboljšajo naše ljudske šole v prid in čast posamnih družin in srenj, v korist cele države in v povečanje sv. katoliške cerkve.

Za ubogo mater je bilo to prehudo; revica je onemogla. Njeno serce, vtopljeno v žalosti in britki bolesti, tožilo je le za sinom, le k njemu je vedno hrepnelo. Pa saj so se jej spolnile želje, predno je minul teden. Bog je k sebi poklical mučenico. Malo pred smertjo jo je še obiskal pobožni vladika s sinom duhovnom, ki je zopet ozdravel. Vidilo se je, da jej že bije zadnja ura. Vladika se je nagnil k njej in nekaj pošeptal na uho. Te skrivnostne besede so jej razvedrile lice in nekako čudno jasnost razlile po obličji. Oko je vzplamenelo jej; roke in oči je dvignila k nebu in serčno veselila se, da se zopet snide s svojim sinom, ki so jej po nedolžno obsodili ga. Potlej se je ozerla na duhovna, kakor bi ga hotla prositi, naj se nagne k njej. Z osahnelimi rokami je zdaj objela svojega edinca, pritisnila na serce in vroče solze so jej lile na njegovo lice; goreče se je priporočala njegovim molitvam. Jokal je sin, jokal tudi častitljivi vladika. Blagoseren starček je vzdignil svoje roke, blagoslovil mater na smertni postelji in njenega sina. Vedil je pač dobro, da živi daje zadnji blagoslov. Pa res; priporočivši se, odšel je malo prej, predno je solnce zašlo. Prej ko je zazvonilo Ave Marija, že je bogaboječa žena dostala svoj boj na zemlji. Gospodov angelj je prišel po njo, da bi spokorjeno dušo spremil k sodbi pred Večnega.

Kaj pa je bilo z duhovnom Patrikom?

Izročil je drago mater črni zemlji, blagoslovil njen in bratov grob, potlej pa slavo dal Dublinu. Sloveči vladika je poznal njegov notranji boj, ki mu je še vedno razjedal serce; zato mu je svetoval, dà, celó opominjal ga, naj popotva v Rim na grob svetih aposteljnov Petra in Pavla. Ta romarska pot mu je jako pomogla. Tam, kjer je mučeniška kri pojila in so mnogi spomini prvih kerščanskih vekov posvetili tla, tam mu je poterti duh vnovič oživel in iz nebes dobil moč za daljše boje v življenji. V domovino se je povernil z mirnim in Bogu vdanim srcem. Tukaj je dobrotljivi viši pastir njegovi skerbi izročil župnijo nekoliko milj od Dublina.

Ali zakaj ga ni pustil v Dublinu? Zakaj ga je poklical od svojega vspešnega dela v okraj, kjer je Božja roka tako očito spremljala njegov preblagi trud? Temu so bile krive take okolnosti, ki jih že vémo in pa druge, ki jih še le izvemo.

Po večicah mestih je iz komarja kmali lev. Velik hrum je vstal v Dublinu. Stotnikova smert na vislicah..., materina smert od same žalosti in preselitev znanega nam gospoda Patrika, to je genilo Dublinčane. Vse je govorilo o nesrečni osodi, ki je tako neusmiljeno uničila blago in plemenito rodovino; vse je milovalo jo. Nekteri so se začeli celo prepirati. Nekteri so čim dalje, tem bolj terdili, da je stotnik nedolžen; nekteri pa so terdovratno dolžili ga, da je res on sam ubil mladega kupca. Pa to je trajalo le nekaj časa. Novi dnovi so Dublinčanom prinesli novih prigodeb. Kmali so pozabili na žalostno smert na vislicah, na žalostni materin pogreb. Le v šent-Peterski župniji je duhoven Patrik v živem spominu ostal ljudem. Čez leta in leta je pobožno ljudstvo, stari cerkvenec in duhovstvo z usmiljenjem in spoštovanjem še govorilo o čestitem duhovnu Patriku.

Pa tudi šent-Peterska župnija je imela nekoliko ljudi, ki so bili sicer poštene, pa vendar so zmajevali vselej, kedar je kdo o nedolžno obsojenem bratu duhovna Patrika sprožil besedo. Toda večidel ljudje so že zato imeli nesrečnega stotnika za nedolžnega, ker je

bil brat onega izbornega govornika. Ali kdo je vedil pravo? Na svetu le trije ljudje in pa Bog. Dva nista smela, tretji pa ni hotel povedati resnice, dokler ga ni primoral sam Bog. (Dalje nast.)

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Ljubljana, poslednje leta precej osi-
vêla, se spet bëli. V mestni zbor, kjer je prav za prav
prostor za domače in prave mestničane, so bili voljeni
letos z veliko večino vsi tisti in samo tisti gospodje, ktere
je bil nasvetoval mestjanski volitni odbor. Slava! — V
Ljubljanki 27. aprila se piše, naj bi Lahom, kateri
se v raznih opravilih pri nas množijo, napravila se n.
pr. v bolnišniški cerkvi posebna služba Božja, kakor se
je to zgodilo v Celovcu, in naj se ob nedeljah popoldne
z laško pridigo sklepajo litanije. Dobro bi tudi bilo, da
bi kak poseben spovednik za tujce bil postavljen, da
bi jim ljudje vedili kam svëtovati. Ker dopisnik le
od popoldanskih pridig ali keršanskih naukov govori
bi radi vedili, ali bi bili Lahi v tem pridniši od
Nemcev ali ne. Morebiti nimajo Nemci krog in krog
tako čverstih keršanskih naukov, kakor so v nunski
cerkvi že nekte leta; in vendar se verniku milo stori,
ki vidi, da v kljub vsem krinolinam je po klopéh veli-
krat še dokaj prostora. Kako vse drugač je ob nedeljah
in praznikih pri slovenskih krepkih pridigah in keršanskih
naukih! — Pri procesii sv. Marka je po cerkvenem opra-
vilu neki mož resnobno spregovoril: Ko bi pač mogel
jaz tele kričaje odpraviti, ki ravno med pridigo vpijejo
pred cerkvijo! In res je to velika napaka, da pri pro-
cesijah zlasti med pridigo tik cerkve otroci in otročaji
vpijejo in kričijo ter govornika in poslušavce motijo.
Šolski mladini naj bi se to o jstro prepovedalo, in ako
cerkveno oskerbnitvo tega odverniti ne more, naj bi
mestno redarstvo skerbelo za red pri tacih očitnih ob-
hajilih! — Katoliška rokodelska družba, ktero z vedno
novo skerblijivostjo neutrudno vodi blagi g. dr. Vončina,
je obhajala 11. god svoje vstanovitve predzadnjo nedeljo
s cerkveno slovesnostjo v nunski cerkvi, zadnjo pa s
posebno veselico očitno v redutni dvorani. — Ker je
umerl mnogospošt. Janez Cof, kateri je zdeloval doslej
mašne oblačila in razno cerkveno opravo, naj se tisti,
kteri želijo tacih reči, vprihodnje obernejo ali do Blaža
Raspa, mežnarja stolne cerkve, ali pa do Jakoba Na-
gode-ta, šivarskega mojstra, ktera se s tem priporočita,
da hočeta naročnikom po moči postreči. — Dva nova
zvezka „Dušne hrane“ sta spet na svetlobi, in v
kratkem t. j. od 10. t. m. se dobi zvezek šmarničnih,
še nikjer natisnjenih pesemskih napevov ranj. g. G.
Riharja. Drugikrat kaj več o tem. — Baron Šlojsnik
je dobil na Dunaju posebno poslavilo red železne krone
I verste, neki tudi za svoje pravno in moško ravnanje
v poslednjem deželnem zboru. Pravijo, da tudi v šol-
skih zadevah se obéta Slovencem neka daničica. — G.
J. Kozina je za pravega učitelja na realki poterjen.

Iz zgornjega Tuhinja. † V nedeljo ob 3. po-
poldne stopi gospod Jakob (Superior) na leco, ter že-
nam prav po domače razlaga, kaj da bojo imele zdaj
opraviti: A. da bojo premišljevale, B. se spovedovale,
C. molile. — Ad A. Premišljevale a) od Boga, kako
da je svet in neskončno pravičen, b) od greha, kako
da Boga žali in človeka nesrečnega dela, c) od sam
sebe, zakaj da je človek na svetu, kakšne dolžnosti da
zakonske žene imajo, α) kakor žene, β) kakor matere,
γ) kakor gospodinje. Koliko da je na keršanski materi
ležeče; kakor se ona obrača, se drugi pri hiši sučejo.
Jabelko deleč od drevesa ne pade. Kakšni odgovor da
jih čaka ne le zavoljo svojih lastnih, ampak tudi za-

voljo ptujih grehov. B) Od spovedi: Ktere da naj bojo
le samo k spovedi šle, kakor grejo p. sicer o veliko-
noči; ktere pa naj veliko spoved opravijo. — C. Molijo
naj a) za-se, b) za svoje otroke, c) za svoje može in
drugo družino. Da taki govori po celo uro ali se delj
terpè, se gotovo ne bote čudili, vendar bi človek jih
še delj lahko poslušal, ko bi treba bilo.

Zvečer o 6. je g. Jakob med premišljevanjem ženam
priporočeval ljubezen do Boga. Škoda, da nisem tega
premišljevanja sam poslušal! — Govoril je, kako da je
Bog gola ljubezen do človeka, kakor mi je gospod pra-
vil. Iz ljubezni ga je vstvaril, iz ljubezni ga je odrešil,
iz ljubezni ga posvečuje, kje? kako? Tudi vam, pre-
drage! se zdaj razodeva, kako da Bog vas rad ima.
Naj vas zadeva dobro ali hudo, veselo ali žalostno, vse
vam le pošilja, ker vas rad ima, ker vas silno ljubi.
Ker pa Bog vas tako rad ima, tako močno ljubi, ali
mu tudi ve to ljubezen kaj pridno, zvesto povraču-
jete? Komu kaj svoje serce, druge zmožnosti darujete?
Nič več ne bomo v časne, posvetne reči zatelebane,
da bo le Bog pri nas, me pa enkrat pri njem. Tudi
pravični v boleznih terpi; tudi njega rane sklè; toda
njemu so take britkosti le priložnosti, s kterimi svojo
ponižnost, vdanost v božjo voljo razodeva, si lepši krono
za srečno večnost spleta. Sv. Ludovina. Pravični v
svojih smertnih britkosti tje gleda, kjer ga plačilo čaka
zavoljo trudenja, ljubezni, s ktero si je v svojem živ-
ljenji poslužil, da je sebe na poti pobožnosti ohranil, in
tudi druge z besedo in djanjem na tisto napeljeval. Sv.
Monika je bila tukaj, kar je svojemu možu, svojemu sinu
storila, na dolgo in široko popisana, da si je sleherna
želela: Oh, naj bi se tudi meni na smertni postelji ta-
kole godilo. — Zvečer okoli Ave Marije so litanije z bla-
goslovom in druge večerne molitve po „Dušni paši.“

V pondeljek o 6. zjutraj. Tudi naslednje pridige
nisem osebno poslušal. Govoril je spet g. Jakob, in
sicer od greha. Kaj da greh je? Kako se razdeli?
Kako da je tak človek neumen, ki greh stori. Kako
da se zavoljo greha človek od Boga, Bog pa od človeka
oberne; kakor se je godilo z Judežem Iškarjotom. Me
bomo pa se greha varovale, in ž njim ljubeznjivega
Boga nič več ne žalile. —

O 11. Je govoril g. Jakob od nečistosti, kako da
zavoljo te hudobije satan obilno žetev ima, ter je po-
pisal v treh delih njene verste: v mislih, željah, z be-
sedo, v djanji: — med otroci, prostimi, omoženimi (za-
konskimi), saboj, z drugim itd. Nevarno je od tega
očitno govoriti, vendar je gospod tako dostojno ravnal,
da tudi nar bolj občutljive ušesa niso bile žaljene.

O 2. G. Jožef je tako imenovano podučenje pre-
vzel, ker dans o 1/4 še le se spoved za žene prične.
Misijonarji odlagajo spoved, dokler po previdnosti vi-
dijo, da je obilno ljudi in spovednikov, ker zavoljo tè
so ljudje vse nekako zbegani in skerbni. Da jih kol-
likor toliko delj časa mirne in pazne ohranijo za nar bolj
potrebne resnice, še celó spovednikom svetujejo, da naj
se kaj oddahnejo. Ravno zavoljo tega, mislim, da je
govornik dans si tako nalogo v podučenje zvolil, ter
le veliko ali (general), letno — obletno spoved poja-
nil, potlej 5 stopinj k veliki spovedi, kakor k sv. po-
kori: spraševanje vesti, žalost itd. prav po domače, v
prilikah razlagoval; in sicer tako umno, da je treba le
poslušati, popisati se skoraj tako lepo ne da.

O 5. zvečer. G. Jakob je živo popisoval, 1. kako
da umerje grešnik; 2. kako da umerje pravičnik. Strašna
je smert grešnika v oziru tega, kar je dobrega opustil:
prejemanje sv. zakramentov, molitev, post, dela vsmi-
ljenja in ljubezni; v oziru, kar je hudega storil: lastni
grehi in ptuji; očitni in skrivni. Sosebno so bile žene
popisane, kar njih dolžnosti zadene, koliko hudega da

mar-siktera stori kakor mati, kakor gospodinja, kakor žena. Tako jih je to-le popisovanje mečilo, da so zdihovale in se solzile, da se je glas pridigarjev topil. — Srečna pa je smert pravičnega. Vidi sicer, če nazaj v pretečeno življenje pogleda, da so njegove dela bile pomajkljive, pa vé, kako da je Jezusovo zasluženje neskončno; da bi ono namestilo, kar človeške slabosti storiti niso mogle; da mu bo Marija, katero je v življenji častil, skerbno pošnemal, na strani stala.

Iz Tersta. Škofijski list mesca marca ima v sebi spet prav podučne in mikavne reči p. Parochia s. Petri in Sylvis. De sede confessionali. De oratione confessionibus excipiendis, si tempus suppetat, praemitenda. Psalmus I. (explanatio, paraphrasis, applicatio liturgico-ascetica). Christus (pesem na rek: „Consummatum est“ Joa. 19, 30.) Notanda. — Za novo podružnico v Tatrah so podarili svitli cesar Ferdinand I 400 gold., kar je vsem občanom serca z veselo hvaležnostjo navdalo.

Iz Gorice. Korarstvo školasterije, s katerim je sklenjeno tedaj šolsko nadzorništvo, je podeljeno visoko častistemu Mons. dr. Dominiku Castellani-ju. Ta volitev se nam zdi prav dobra, ker sploh znani, učeni, pobožni in modri gospod bo mogel na tej stopnji veliko storiti v prid in blagor vse nadškofije. — Umerl je tu g. Jožef Bacci, nekdanji profesor, duhoven v pokoji, spoštovan od vseh, ki so ga poznali. Odločil je svojo lastno hišo z zemljiščem vred v ta namen, da bi prišli v Gorico trije očetje Jezuiti, in postavili tukaj svoj samostan. Bog daj!

Iz Ravnice na Goriskem. B. R. Predraga Danica! Ker nisi menda še nikdar iz te vasi kaj svetu razglasila, se nadjam, da boš blagovoljno sprejela sledeči, za ponočnjake in vasovavce svarivni zglede in ga v poduk za mladino naznanila.

Dva mladenča (eden je bil 21 in drugi 23 let star) sta šla 18. marca t. l. popoldne v bližnjo kerčmo pri Voglarjih, se tam v družbi pivnih tovaršev sladkega vina naserkata in do polnoči tam mudita. Zdaj se vzdigneta iz-za mize in namesto na svoj bližnji dom spat se podati, kaj jima šine v glavo? Okleneta se pod pajzdiho in jo mahata od doma preč naravnost po bližnjem gojzdu, da bi hitro svoj namen — vasovanja — dosegla.

Bilo je že okoli ene po polnoči, noč je bila temna, dež je lil, svet Gospodov dan je ravno dal prostor prazniku sv. Jožefa, in pri vsem tem ponočnjaka tavata po nevarnem gojzdu in povriskujeta pred drugimi ponočnjaki, ki so za njima šli, pa po drugi poti. Prejde nekaj časa, omolkneti in ni slišati več ne juhuha! ne uhu! ne... mai passion? V praznik sv. Jožefa ju ni viditi ne v cerkvi, ne v kerčmi, ne kje drugod. Ko ju le ni še domu, si mislijo domači, da sta šla kam pohajat. Potem poprašujejo sem ter tje po nju, in družega ne zvedo, kakor to edino so jim neki ponočnjaki povedali, da so ji do tega časa in kraja slišali povriskovati, potem pa ne več. Sumili so koj, da bi utegnila tam na unem mestu v brezen (jamo) pasti. Ta sum se je še bolj in bolj množil, ko je 86letni stari oče v pol spanju in pol molitvi vidil čudno prikazen — ali je resnična ali ne, ne vem, samo to vem, da mi jo je sivi starček sam pravil! Vidil je namreč dva mladenča, katerih eden ga prosi, naj se mu na postelji malo umakne, da bo mogel pri njem spati. Vsled tega suma gredó 25. marca popoldne do znanega brezna, vzamejo seboj dolgo vrv in jo obtežijo s 5 funtov težkim kamnom in ko pride 35 seznejv globoko, se ustavi. Zdaj pomajajo sem in tje z vrvjo in jo nazaj potegnajo. In kaj privlečejo ven? Kolčič (veja) se je bil tako terdno malo na 5 funt težkim kamnom ovil, tako dobro, kakor da bi ga bil kateri živih na-njo zamotal. Na tem kolčiču

so bili človeški lasi in dlake od oblačila, očitna priča, da sta zgubljeni mladenča tu v brezen padla. Žive duše ni bilo zdaj v celi bližnji okolici dobiti, ki bi bila hotla v brezen po-nja. Po dolgem baranji najdejo 3 serčne možake, ki se lotijo tega nevarnega iskanja. Vredni so, da se njih imena oznanijo: eden je bil Andrej Sušnel iz Gorice, drugi Miha Pegan iz Krasa in tretji Martin iz Bat doma. In resnično, merliča so v breznu našli in 27. marca vpričo več kot 300 gledavcev ji ven potegnili. Kdo je v stanu popisati žalost britkih staršev, ko vidijo mrtva sinova pred seboj na glavi vsa razbita in s kervjo in blatom jamskim vsa povaljana? Vsled prevelike žalosti je mati starejšega mladenča (ki je sicer dobro slovel) dans 18. aprila umerla.

Oh, da bi se sedanja neukrotljiva mladina iz tega strašnega zgleada učila, kako Bog pogostoma že na tem svetu tepe nepokoršino do staršev, pregrešno vasovanje, oskrunjenje svetih dnevo, in kako resnične da so besede slovenskega pregovora: „Noč ima svojo moč!“ in kako se vresničijo evangelske besede: „Kdor nevarnost ljubi, v nji konec stori.“

Praga 14. m. tr. —n. Upamo da nas ne bude nobeden mogel dolžiti, da stvar prenapenjamo, ako terdimo, da se filozofija popolnoma opušča na avstrijskih gimnazijah, ker te drobtine fil. propedeutike — psihologije in logike, — ki se podavajo učencem 7. in 8. šole, ne more tudi naj spokojniši človek imenovati nauk modroslovni, da, tudi za pripravo ne; ako sodimo od naj bolje strani, smo vstani le pripoznati, da služi v to, da učenci razumejo nekatere izraze, ki se rabijo v vsakdanjem govorjenji in v slovstvu. Res je težko razumeti, kako je mogla filozofija tako neusmiljeno biti izpahnjena iz naših učilišč, tem bolj, ker je znano, da je domovina naše gimnazijske osnove Pruska, kjer so nekdanj menda tudi otroci že modrovali. Resnica je, da je filozofija v obče prišla v slabo imé, ker se gotovo nobenemu imenu ni delalo toliko krivice, kakor imenu filozofije. Ko je Kant z vsakoverstno sofistiko skušal dokazovati, da vsa naša vednost in vse naše spoznanje ne sega nad to, kar telesno občutimo, in da tudi tu more imeti le subjektivno veljavo — je imenoval to filozofijo. S tem imenom je zaznamoval Fichte sad svojega preiskovanja, ki je bil ta, da nam ni mogoče priti k nikakoršni tudi k subjektivni gotovosti, da tudi o svojem lastnem bitji se ne moremo prepričati, ali je resnično ali ne. In zopet to je imelo biti filozofija, ko je Spinoza, oče novih panteistov, iz samovoljno sprejete podlage logično razkazoval, da je samo ena nevstvarjena pervina, in je tako telesnino z duhom in svet z Bogom zmedel.

Ali je modrovanje Schellinga in Hegla filozofija, ki sta prišla k prečudnemu koncu, da svet ni družega, kakor izvir absolutnega bitja in da se nič ne loči od absolutnega prostega bitja, od Boga namreč.

Take in enake blodnje človeškega duha so imenovali začetniki njeni modrost, in učeni svet, oslepljen s premedenostjo in izurjenostjo, s katero so ti možje znali svojim izmiselkom natisniti podobo resnice, je bogljivo ponavljal, kar so ti mojstri povedali, da, imenoval in razglaševal je žalostne te blodnje za napredek v spoznanji resnice. Ali to umovanje ni modrost, kakor tudi vse niso zvezde: predmet filozofije ni pregnana domišljija oholega duha, in tudi ne gole fraze; predmet njen je resnica, kolikor jo mora spoznati človeški razum. Ni toraj nič čudnega, da je Španjol Balmes, imevši pred očmi pravi namen modroslovja, smel reči, da tako imenovana nemška filozofija je prav za prav sam nesmisel, zavil v gosto meglo nerazumevnih fraz. Ni se toraj tudi čuditi, da je bilo kmali v velikem sumu, kar se je več ko sto let izdajalo za filozofijo in da se je

misli tudi v viših krogih, da filozofija skazo grozi Božjemu in človeškemu pravu. To nezaupanje je bilo menda tudi vzrok, da je tudi avstrijsko ministerstvo nauka se naklonilo k naučnemu načertu, iz kterega je bilo modroslovje izbrisano.

Prepričani pa smo, da se je to zgodilo na škodo vsem akademičnim naukom sploh, bogoslovju pa posebej. Kar se tega tiče, vemo dobro, da nekterim ne gre v glavo, da bi filozofija bila pri natančnem učenju bogoslovskih nauk koristna ali celo potrebna, imajo jo za mater vseh grehov na polji vede, zlasti pa za orožje pri napadih na verstvo. Tudi tacih se ne manjka, kterim se zdi filozofija in orthodoxna theologija ogenj in voda — nasprotno, ki skupaj niste v stani nikakor obstati. Vě pa vsak izvedenec v slovstvu cerkvenem, da ne obdelovanje modroslovske vede, marveč frivolni duh, našem v oblike modroslovske, je spodrival in spodriva še zdaj podlage vedenja verstvenega in občanskega, on je zapeljeval in zapeljuje človeškega duha v brezbožni prostor nečimernega modrovanja, in vleče tako cele verste dobrih in slabih talentov v umni in npravni prepad.

Ako bi modroslovje zato preganjali, ker je bilo rabljeno v zlo, ktera veda pa bi po tem ne imela biti zadušena? Niti vede prirodne, niti povestnica, niti številstvo, da, celó sveto pismo bi ne odšlo tej osodi. In zato ne more opravičiti popolnega opuščanja nauk modroslovskih skušnja in resnica, da se je pod plaščem nje-nega imena veliko grešilo, tem bolj, ker se s tem zasipa bogat vir žive in zdrave vode, duhu pa se odjemlje eno oko, po kterem bi mogla priti blagodar na svetloba med nabrane že vednosti.

Ta nagled ni samiten, pa tudi ne nov. Na shodu nemških učnih v Mnihovem je izrekla vsa ta važna skupščina željo, da bi se v srednjih šolah cele dve leti darovale naukom modroslovskim. In da ta nasvet ni izmed tistih novih poskušenj, ki se vedno, skoraj bi rekel, da za kratek čas delajo v našem šolstvu, to priča zgodovina. (Dalje.)

Iz Jeruzalema, 5. mal. trav. Peregrin. Prišli smo ravno od Jordana in mertvega morja, koder sem imel opraviti z velikimi gospodi, namreč z beduinskimi šehi ali poglavarji, s kterimi je vodja avstrijske romarske hiše storil pogodbo, da so nas varne pustili skoz svojo deželo, pa tudi celó sami varovali ter smo bili tako ali še bolj varni, kakor opoldne v sredi bele Ljubljane. Imel bi od tega naroda in njih poglavarjev dosti povedati, pa tega si zdaj nisem odmenil: samo toliko naj povem, da imajo šehi velike čede po hribih in dolinah, kakor nekdanj kralj David, vendar sta bila pričujoča šehja prav zadovoljna s tem, da sta na strani potem kaj jesti dobivala, kadar smo mi odjedli, po noči pa sta kjer si bodi spala, ko smo mi dve noči v šotorih prenočili in prav pripravne postelje imeli. Mlajši mi je ob Jordanu nekaj mušelčkov v spomin ponudil, ki jih je nabral in prosil je za bakšic (darilo) tako, kakor znajo skorej Arabci brez prestanka, kadar koli se z evropejci snidejo, ter si nisem mogel kej in darovati je bilo treba temu malemu kraljiču denar za 25 soldov. Z velikimi otroci mora človek otročun biti. Kaj pa sicer znajo Beduini, ako človek tje v en dan v njih deželo gre, so pokazali ravno o tej priliki, ker nekaj bolj revnih romarjev je bilo napadenih prav ob Jordanu, ker niso mogli hitro za jezdice, in le strah, da je veči kerdele blizo, pa da so tudi šehi tukaj, je bil blezo roparje odgnal: — natanko še nisem zvedil, kako in kaj je bilo. Zdi se mi, da tudi ena Kranjica, ki je v Aleksandrii, je bila med napadenimi. Ta drobicec iz naj novejši romarske zgodovine, ktera je skoz in skoz prav dosti mična, in doživeli smo te kratke dni dosti lepega in ve-

selega, pa tudi precej britkega in težavnega vmés, česar bi se človek ne nadjal.

18. u. m., to je, peto nedeljo v postu, popoldne okoli štirih smo prišli arečno in vsi zdravi v Jeruzalem in smo šli v cerkev Božjega groba in v sam grob Kristusov, Boga zahvalit. Sprejeti smo v Jeruzalemu v avstrijsko romarsko hišo, kjer smo z vsim prav dobro preskerbljeni in je za vse romarje našega cesarstva prav velika dobrota. Bog plačaj slavni cesarski hiši in vsim blagim vstanovnikom!

Ogledali smo naslednji teden ves Jeruzalem poverhu ter smo zlasti svete kraje bolj natanko obiskali in na njih molili. Bili smo na Oljski gori, v vertu Getsemanu, v cerkvi, kjer je dobrotljivi Zveličar kervavi pot potil, na mestu vnebohoda, v Josafatovi dolini, v dolini Hinom ali Gehena, tam kjer je bila hiša Anatova, Kajfova, Pilatova, v stanu poslednje večerje, ter po vsih postajah Kristusovega terpljenja in zlasti v cerkvi Božjega groba. Cvetno nedeljo smo dobili palmove veje iz roke prečast. patriarha, pri čegar veliki maši smo bili, in naslednji teden je bil odmenjen za molitev, svete opravila v cerkvi in za duhovne vaje v domači kapeli. Veliki čertetek smo bili mi in veliko veliko romarjev vsih narodov obhajani od mil. gosp. patriarha v cerkvi Božjega groba in meni je bila celó čast med aposteljni. Veliki petek so bile med drugim zvečer pridige v sedmerih jeziki, ter ena tudi v ilirskem, kar je terpelo skorej do enajstih v noč. Popoldne smo molili križev pot po postajah, koder je šel Zveličar v smert. Navadne molitve te dni so terpele od 3 do 6 popoldne, ker zlasti Jeremijeve žalovanja silo veliko časa vzamejo. Slovesnega vstajenja tukaj ne obhajajo tako, kakor pri nas; le v nedeljo po vel. maši je procesija s sv. R. Telesom okrog Božjega groba, pri kteri se pojejo 4 evangelijske od vstajenja Jezusovega. Teden po veliki nedelji je odmenjen za ogledovanje krog Jeruzalema, in že smo bili v Emavs-u in ob Jordanu, kakor sem od začetka omenil. V kratkem gremo v Betlehem in potem čez kaj časa proti Nazaretu. Veliko smo že vidili, tudi reči, ki jih drugi pred nami še niso mogli viditi, dosti znamenitega slišali, kar pa zdaj popisovati nimam ne volje in ne časa; se bode vidilo, kaj Bog dá v prihodnje. — V zaznamnanje kako delajo otroci temé, naj opomnim tukaj še to, kar mi je prednik v samostanu Božjega groba pravil o znanem Renanu, ko sem v teh tesnih prostorih pobožnih očetov čakal, da sem mogel drugi dan maševati ravno na Božjem grobu. Rekel je namreč, da ta človek, ki je tako nezbožno o božjem Zveličarji pisal, je bil prilazel tudi v naj svetejši kraje in je tukaj prav pohlevno zemljo kuševal z družimi romarji, k čemur ga gotovo nihče ni silil, ker tukaj je v resnici svoboda dosti velika,* zraven tega pa je tudi prav ondi svoje brezbožnosti pisaril. Tudi mi je pravil o njegovi sestri, ki je z njim tukaj bila, da je nekak čuden konec storila: ni pa določil, kakošnega. Da smo mi, če tudi zanikarni grešniki, z vse drugačnimi mislimi po tako svetih krajih hodili, tega mi ni treba praviti.

V avstrijski romarski hiši je bilo te dni blizo šestdeset romarjev in med njimi tudi prav imenitni n. pr., dva Windischgrätz-a, dva duhovna iz daljne Amerike itd. Ob Jordanu so bili te dni z nami: knezi Taxis in oba Windischgrätz-a, grofi: Forzách, Ledeborn, Thum — in njih obnaša je bila dostojna. Več ne morem pisati, ker zdaj zdaj se bodo pisma oddale.

*) Ravno veliki teden je eden naših vidil človeka, menil je, da je bil anglež, ki je bil s klobukom pokrit v cerkvi, pa ga nihče ni iz cerkve sunil, česaravno je bil neobtesan tega teden.

Kaj je kej novega po širokem svetu?

Avstrija. S Prusijo menda ne bo vojske. Prepričani bodo neki med sabo poravnali ali vsaj za kaj časa odložili. Prusija nasvetuje preuredbo nemške zveze, ter hoče sklicati zbor vseh nemških dežel v Brankobrod. Druge nemške države in tudi Avstrija tega naravnost niso zavergele; l. 1863 je naš cesar sam osebno v Brankobrodu nasvetoval preuredbo v nemški zvezi, takrat pa se je Prusija kujala. — Napéno je misliti, da je sedanjí pruski državni minister, grof Bismark, kriv vsega razpertja in besedovanja med tema dvema državama. To je stara pruska politika, katero je Miroslav II. začel; Prusija je zrastle na škodi Avstrije; le splošnja nevarnost ji je združila, kakor je bilo v Napoleonovem času. Obe državi se poganjate za prevlado v Nemčiji; to pa je vzrok razpertij. Slovanski časniki svetujejo, naj se Avstrija znebi vse svoje nemške zveze, in bolj skerbi za Avstrijo kakor za Nemčijo; pomisliti je treba, da je Avstrija katoliška, Prusija pa protestantska vlada. Govoré tudi od meje ob reki Meni. Po tem takem bi dobila Prusija prevago na severji, Bavarija na jugu; Avstrijo bi pa pahnili iz Nemčije. Naj bo že to tako ali tako; težko se bo obdržala Avstrija na tej stopnji na Laškem in na Nemškem. Boriti se ji je na obé strani; to pa prizadeva silo veliko stroškov. Ktera teh dveh stopnjá pa je za Avstrijo važnejši in imenitnejši in njenim narodom bolj v korist? — Bere se, da je Bismark hotel zavezo skleniti z Italijo in da ji je obetal 400 milijonov frankov na posodo, ktere bi potem Benecija plačala; Italija pa se neki ni hotla z njim pogoditi, češ, da prilike ne bo zamudila, kedar bi kazalo Avstrijo napasti, ne zaveže se pa ne. Sicer se pa vse tako križem govori in piše, da človek ne vé, pri čem da je; samo to se nam kaže gotovo, da utegne Avstrija le tedaj terdna ostati in napredovati, dokler ostane katoliška, in čem bolj bi v pravem katoliškem duhu vterdila in povzdignila sebe in svoje mnoge razne narode.

Bernski knezoškof. konzistorij je nedavnej zapovedal, da se ima vse dopisovanje do njega in vsa cerkvena administracija goditi v domačem češkem jeziku. Iz več krajev mu dohajajo zahvalnice. (Zkft.)

Rusko. 16. m. trav. je neki Rus na svojega carja strelil s samokresom. Ravno v pravem hipu ga je k sreči zapazil kmet in hudobcu roko v stran zbil ter tako svojega cesarja rešil. Hvaležni car ga je za-to povzdignil v plemeniti stan.

Turki na Slivici. *)

Ex voto.

„Germade po gorah goré
Strašno njih plamen šviga!
Turk je v deželi, — koder gré,
Rohni, mori, požiga!
Pred njim je jok, za njim je stok.
Pomagaj zdaj nam večni Bog,
Če se nas on ne vsmilí,
Ni nam pomoči v sili.“

„Čuj! bliže se dervi druhál,
Ko piš ob hudi uri!
Valí se ko povodnji vál,
Ne branijo nas dúri!
Vasica! zdaj gorjé ti bó,
Na goro urno za menó,
V cerkev Marije dvíce,
Mogočne pomočnice!“

Križ starček že je s stene snel,
Podoba smerti božje.
Kaj, sin! s sekiro boš počél?
Križ bodi nam orožje.
Čuj kervoloki vriskajo,
Britke se sablje bliskajo!
Pomagaj, večni oče!
Le urno, urno s kočé!

In dete, ki v poveji spi,
Z zibelí jemlje mati;
„Kak se sladkó na sméh derži,
Al zdaj ni časa spati.“
In hčerko prime za rokó,
Za krilo sinek zgrabi jo,
Mož pa očeta vzáme
Na mlade krepke rame!

Zmed smrečja temnega blišči
Zvonik s cerkvico bélo;
Marija milost v nji delí
Med romarjev kerdeló.
V oltarji dvica tam stojí,
V naročji Jezusa derži.
Tje k njé hité oltarji, —
Marija ti jih varji!

Preplašenih je že ljudi
Vsa polna slivska góra;
Al cerkvica velika ni,
Za vse ne bo prostóra!
Otroci, starčki in žené
Plahóma v cerkev se dervé,
Možje pred bramom božjem
Se vstavijo z orožjem.

Takó se stiskajo ovce,
Ko lačni volk jih straši;
Takó golobje koperné,
Kadár jih jastrob plaši.
V oltarji, dvica tu stojíš,
V naročji Jezusa deržiš,
Ozri se v nas uboge,
In reši nas nadloge!“

Še dandanašnji pričá vám
To zgodbo čudovito
Tik praga v kamen konjsko tám
Vpodóbljeno kopito
V oltarji mati tam stojí,
V naročji Jezusa derži.
Češena si kraljica!
Kristjanov pomočnica.

„Gorjé! privrela je druhál,
Ze sabelj žvenk se čuje!
Kdo nam bo zdaj pomoč dajál,
Ze straža omagúje!“
Umirajoči stókajo,
Cerkvene vrata pókajo;
Oh, zdaj jih je prebila
Sovražnikova sila!

Oj, oj! na konji pridivjá
Čez prag sám turški paša;
Kervavo sabljo v rok' imá,
Zdaj bije ura váša!
Po keršeni kervi hlepí,
Al glej! na enkrat ostermi,
Kakor bi bila strela
Iz neba ga zadéla!
V oltarji -- o pogled strašán!
Marija roko dviga;
Z oči — kdo se bo stavil v brán?
Ko blisk ji ogenj šviga!
Plašán spusti se paša v bég,
Za njim vsa turška truma vprék,
Oteti so kristjani —
Marija svoje brani!

Jož. Str.

Duhovske spremembe.

V ljubljanski škofii. G. Matija Marolt je poslan za farnega oskerbnika v Doberniče, in Duplje je dobil g. Tomaž Šlibar, kaplan Šentjurski. Gosp. N. Taučar v Cirknico in g. M. Kmetič v Mengeš za 1. kaplana. Umerl je 18. aprila g. Anton Rozman, kaplan v Doberničah. 27. t. m. g. Jožef Ažman, duhoven v Radolici. R. I. P.

V goriški nadškofii. Vis. čast. kan. dr. Dominik Castellani je postal kanonik školastik. G. Martin Zuchiatti, kaplan Čerliški, je dobil vikarijat Kobiljaglavo; namesti njega je postal Čerliški kaplan g. And. Juh; v Stijak gre za kaplana g. Peter Vuga iz Opačjesela, in v Opačjeselo dosedanji kaplan Duinski, g. Jan. Kravagna. Umerl je gosp. Jožef Bacci. R. I. P.

V terzaški škofii. Vis. čast. g. Juri Jan je postavljen za dekana v Dolini; g. Bernard Zupančič za plovana v Gerdemselu; g. Blaž Šlosar pri sv. Lorencu na Daili. G. France Pašič gre za kaplana v Pičan; g. Anton Svetlin se verne na Tinjan pri Koprju, in g. Jak. Leben je začasno v pokoju.

V lavantinski škofii. Prestavljeni so gg.: Martin Satler za proviz. k sv. Križu blizo Marib.; Jož. Zadravec k sv. Križu pri Lotm.; Ant. Breznik k sv. Urbanu pri Ptujju; Jož. Drobnič v Kance; Val. Zelič v Galicje; Fr. Ogradi v Sladko Goró; Jož. Mastén v Konjice; gospod Štiper k sv. Tomažu pri veliki Nedelji; Lavoslav Gregorec k svetem Rupertu v Slo. Goricah; Jak. Jakopina v Marnberg; Fr. Klavžar v Reichenberg; Mih. Jeras v Dobovo; Mart. Kramberger v Ulimije; Jož. Lah v Straže; Fr. Arnuš k sv. Andreju pri Leskovcu. G. Martin Ivanec je poterjen za dekana v Šmarjem; in gosp. Šimej Kvar, župnik pri sv. Martinu v Hajdini je imenovan za duh. svetnika. — Umerli so g.: Fr. Simonič, kurat pri sv. Križu blizo Marib.; P. Edvard Zagorec, frančiškan v Brezcah; P. Ignacij Steržinar, minorit v Ptujju. R. I. P.

*) V Lašicah podružnica, nekđaj sloveča božja pot.